अध्यायार्थमुपसंहरति सचेतनमिति चेतनयासहितंस्वयमचेतनंदेहंजीवगुणंजीवगुणेनचैतन्येनयुक्तंवदंति यतःसजीवश्चेष्टतेनतुदेहः जीवयतेचेतयतेचदेहंनतुदेहःस्वयंचेतनः ततोजीवादपिपरंतंवदंति यःस
मभुवनानिभूर्भुवआदीनिप्राकल्पयत्परमात्माप्रत्यगात्मत्वात् ब्रह्मनयामादिवत्क्रियाप्राप्यमितिज्ञानकर्मणोर्ब्रह्मप्राप्तौसमसमुच्चयोनघटतइत्यर्थः ॥२०॥ इतिशांति०मो०नै०भा०द्विचत्वारिंशदधिकद्विशतत
मोऽध्यायः ॥ २४२ ॥ ॥ ७ ॥ स्वबोधख्यापनार्थंवृत्तमनुवदति क्षरादिति क्षरात्प्रधानात्यःसर्गश्चतुर्विंशतितत्त्वात्मकःसाधारणःसआत्मनःईशादितिश्रुतं तथासगुणानिसविषयाणींद्रियाणिबुद्धे

सचेतनंजीवगुणंवदंतिसचेष्टतेजीवयतेचसर्वं ॥ ततःपरंक्षेत्रविदोवदंतिप्राकल्पयद्योभुवनानिसप्त ॥ २० ॥ इतिश्रीमहाभारतेशांति०मोक्ष०शुकानुप्र
श्नेद्विचत्वारिंशदधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥ २४२ ॥ ॥ ७ ॥ शुकउवाच क्षरात्प्रभृतियःसर्गःसगुणानींद्रियाणिच ॥ बुद्ध्यैश्वर्यातिसर्गोयं
प्रधानश्चात्मनःश्रुतं ॥ १ ॥ भूयएवतुलोकेस्मिन्सद्वृत्तिंकालहैतुकीं ॥ ययासंतःप्रवर्त्ततेतदिच्छाम्यनुवर्त्तितुं ॥ २ ॥ वेदेवचनमुक्तंतुकुरुकर्मत्यजेतिच ॥ कथ
मेतद्विजानीयांतच्चव्याख्यातुमर्हसि ॥ ३ ॥ लोकवृत्तांततत्त्वज्ञःपूतोहंगुरुशासनात् ॥ कृत्वाबुद्धिंविमुक्तात्माद्रक्ष्याम्यात्मानमव्ययं ॥ ४ ॥ व्यासउवाच
यथावैविहितावृत्तिःपुरस्ताद्ब्रह्मणास्वयं ॥ एषापूर्वतरैःसद्भिराचीर्णापरमर्षिभिः ॥ ५ ॥ ब्रह्मचर्येणवैलोकान्जयंतिपरमर्षयः ॥ आत्मनश्चततःश्रेयांस्यन्विच्छ
न्मनसात्मनि ॥ ६ ॥ वनेमूलफलाशीचतप्यन्सुविपुलंतपः ॥ पुण्यायतनचारीचभूतानामविहिंसकः ॥ ७ ॥ विधूमेसन्नमुसलेवानप्रस्थप्रतिश्रये ॥ काले
प्राप्तेचरन्भैक्ष्यंकल्पतेब्रह्मभूयसे ॥ ८ ॥

र्यत्ऐश्वर्यंसामर्थ्यंतत्कृतःअतिसर्गःउत्कृष्टसृष्टिस्तत्तत्पुरुषकृतोऽसाधारणःअयंचबंधकत्वेनप्रधानःश्रेष्ठः ऐशीजैवीचेतिद्विविधासृष्टिस्तत्रजैवीधीमयीसृष्टिर्बंधहेतुर्नतुऐशीभूतमयीतिप्राक्श्रुतमित्यर्थः ॥ १ ॥
सद्वृत्तिंसतामाचारं कालहैतुकींयुगानुसारिणीं अनुवर्तितुंपुनःश्रोतुं ॥ २ ॥ कुरुकर्मत्यजेतिश्रुत्योः एतत्एतंअविरोधंचकथंविजानीयांविषयविभागेनविविच्यकथंजानीयां ॥ ३ ॥ लोकवृत्तांतोलोकरीतिः
तस्यतत्त्वंधर्माधर्ममूलकत्वंतज्ज्ञःपूतोधर्मानुष्ठानेन बुद्धिंकृत्वासंस्कृत्य विमुक्तात्मात्यक्तदेहः ॥४॥ तत्रमास्तुकर्मणांज्ञानेनसहसमुच्चयः क्रमसमुच्चयस्तुभविष्यतीत्याशयमाह यथेति एषाकर्मभिर्बुद्धिंसंस्कृ
त्यतयात्मदर्शनमित्येवंरूपा ॥ ५ ॥ श्रेयांसिश्रेयोहेतून्यज्ञादीन्अन्विच्छन् विविदिषंतियज्ञेनेतिश्रुतेः ॥ ६ ॥ ७ ॥ ८ ॥

Digitized by Google